

3. Уважно подивіться на цей арифметичний приклад:

$$78-2=39-4=156$$

Цифри у цьому прикладі всі різні, починаючи від одиниці і закінчуючи дев'яткою. Спробуйте з дев'яти різних цифр скласти ще один аналогічний приклад, але з іншими числами. Шукайте другий варіант.

Великі можливості для розвитку творчих здібностей мають і уроки читання. Диференційовані завдання сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу завдяки безпосередньому спілкуванню дітей в групах.

Урок читання. 4 клас

Тема. *Не втрачай свій власний голос*

Опрацювавши казку Ю. Ярмаша „Як Солов'ятко вскочило в біду”, діти поділились в групи за назвами птахів цієї казки. Командири груп обрали такі завдання:

1. Скласти вірш за змістом казки.
2. Скласти загадки про птахів.
3. Дібрати прислів'я до казки.
4. Придумати щасливу кінцівку до цього твору.
5. Продовжити казку далі.
6. Ввести в сюжет казки додаткового персонажа.

Групова робота сприяє не тільки кращому засвоєнню знань, але й згуртуванню дітей, їх емоційному збагаченню.

Особливо часто диференцією домашні завдання з природознавства. Діти виконують як групові, так і індивідуальні завдання.

Природознавство. 4 клас Тема. *Водойми України*

- 1 група. Річки центральної України
- 2 група. Річки Уманщини
- 3 група. Багатства українських озер
- 4 група. Чорноморські походи українського козацтва
- 5 група. Мешканці Азова

Діти не тільки підготували цікаві повідомлення, а й ілюстрації, малюнки, розповідали вірші, співали козацьких пісень.

Індивідуальні завдання для найсильніших учнів у вчителя мають бути на кожному уроці, бо в класі завжди є діти допитливі, кмітливі, швидко мислячі.

Впевнена, що проблема диференціації стане вам трішки ближчою, зацікавить вас. Отож, фантазуйте, вигадуйте, працюйте творчо, ніколи не відмовляйтесь від захоплюючих, вдалих підказок своїх вихованців, створюйте сприятливі умови для найповнішого розвитку здібностей дітей, їх бажання та вміння вчитися.

УДК 37.013.43(09)

О.І. Титаренко

КАНТ І ПЕСТАЛОЦЦІ У ТЕОРІЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ ПАУЛЯ НАТОРПА

Анотація. Ця стаття присвячена аналізу ідей освіти і виховання у педагогіці Песталоцці і філософії Канта та їхньому взаємозв'язку у науково-педагогічній спадщині Пауля Наторпа (1854-1924).

***Анотація.** Эта стаття посвящена анализу идей образования и воспитания в педагогике Песталоцци и философии Канта, а также их взаимосвязи в научно-педагогическом наследии Пауля Наторпа (1854-1924).*

***Annotation.** This article is devoted to the analysis of educational ideas in Pestalozzi's pedagogic and Kant's philosophy and its correlations in Paul Natorp's social-pedagogical legacy (1854-1924).*

Пауль Наторп був саме тією людиною, яка на межі століть визначила поняття соціальної педагогіки, а також встановила її зв'язок з педагогікою Песталоцці та філософією Канта.

Сучасники П. Наторпа вважали його заслугою те, що він пов'язав великого швейцарського педагога з ідеєю соціальної педагогіки. Так, Людвіг Штейн у своїй праці „Соціальне питання” посилався на П. Наторпа і вбачав у Песталоцці „натхненника соціальної педагогіки” [8, 76]. Також соціолог Фердінанд Тьонніс погоджувався з П. Наторпом, визначаючи Песталоцці як соціального педагога, і вказував на те, що завдяки П. Наторпу Песталоцці виглядає зовсім в іншому світлі [9, 715].

П. Наторп не включався у дискусії про те, чи був Песталоцці соціальним педагогом. Він однозначно визначав його як соціального педагога і потребував Песталоцці саме у його визначенні теорії соціальної педагогіки. Складність для П. Наторпа полягала в тому, щоб узгодити думки Песталоцці щодо освіти і виховання з кантівською теорією пізнання. П. Наторп сприймав педагогічні праці Песталоцці через критику пізнання Канта. Зрозуміло, що з цього приводу виникали суперечки. Питання стояло так: чи треба було Песталоцці доповнювати Канта?

Песталоцці розробив ступеневе навчання моральності, яке П. Наторп згодом інтегрував у своїй теорії. На думку П. Наторпа, ступенева освіта, створена Песталоцці за принципом природовідповідності виховання, була таким чином у буквальному розумінні ідеалістичною. П. Наторп вірив у „високий зміст виховання”, який він зміг помітити в ідеалізмі Песталоцці.

На думку П. Наторпа, Песталоцці мислив як кантіанець, а ідея соціальної педагогіки полягала у соціальній справедливості. У працях Песталоцці марбурзький професор встановив взаємозалежність політики, соціальної політики та виховання як рівнозначних завдань гуманного, тобто людського, та соціального, тобто суспільного, порядку. З цього приводу П. Наторп писав: „Обидва завдання є повністю одним цілим, і сподівання вирішити одне з них, навіть за цілком усвідомленої необхідності, є оманливим” [4, 79].

Філософія Канта була для нього культурною філософією, і як філософія культури вона була одночасно філософією людської освіти, а з нею і педагогіки. П. Наторп наголошував, що це було викладено у його соціальній педагогіці. Якби педагогіка була філософією, то визнаний П. Наторпом теоретик педагогічної думки Песталоцці мав би бути й філософом. Бланкерт вказує на те, що П. Наторп усвідомлював, що має і в цьому значенні відновити роботу Песталоцці.

Сприйняття ідей Песталоцці П. Наторпом викладене у книзі Піпперта „Ідеалістична соціальна критика” [7, 19]. Перша інтерпретація П. Наторпом педагогіки Песталоцці представлена працею „Ідеї Песталоцці щодо освіти робітників та соціального питання” від 1894 року. Вона була одночасно промовою, яка була надрукована у збірці „Німецькі слова” і яка була пізніше включена до „Збірки статей із соціальної педагогіки” [7, 22]. У своїй промові П. Наторп говорив про Песталоцці як про посланця Божого, „оскільки ми стояли на межі занепаду” [3, 59]. Песталоцці був йому потрібен не тільки як образ, який

як ніякий інший символізував педагогіку у німецькій імперії, але він також знайшов у своїй кантівській інтерпретації Песталоцці певні систематичні причини для включення Песталоцці до теорії соціальної педагогіки. П. Наторп робить висновок, що, хоча Песталоцці працював незалежно від Канта, не слід виключати усвідомлення його відповідності кантівському вченню про мораль [3, 60].

П. Наторп взяв на себе відповідальність систематизувати і таким чином переосмислити праці Песталоцці. Під назвою „Герbart, Песталоцці та сучасні завдання педагогіки” П. Наторп опублікував разом із своєю „Соціальною педагогікою” вісім доповідей, які він читав на літніх курсах 1897/98 років у Марбурзі і які були звернені до великої аудиторії, передусім до вчителів. За допомогою збірки цих доповідей можна довести, що, на думку П. Наторпа, Песталоцці не вважав герbartіанство, а з ним психологію та етику основоположними науками педагогіки і заміняв їх філософією неокантіанства [1, 34]. П. Наторп знов і знов намагався провести зв'язок між Кантом та Песталоцці.

П. Наторп розумів, що суспільству та існуючим у ньому соціальним формаціям необхідні зміни, які слід провести за допомогою виховання та освіти [6, 48]. Подолання кризи П. Наторп шукав в універсальній теорії педагогіки, у якій соціальна педагогіка з її формуванням волі була хоча й вирішальною, але все ж тільки частиною. Такий вихід міг бути знайдений тільки у кантівському апріорі.

Еволюціонізм, на думку П. Наторпа, спирається на директивні принципи Канта. „Людство, людське суспільство та ідея, історія та ідея – безперечно являються пов'язаними, співвіднесеними поняттями; одне без іншого не призводить до ясності, як і навпаки” [5, 76].

Кантівське висловлювання, що людина стає людиною тільки через навчання, не задовольняло П. Наторпа, для якого людина як соціальна істота не може існувати сама. Для нього це означало: „Людина стає людиною лише у людському суспільстві” [4, 84]. Таким чином, підхід Песталоцці цікавив П. Наторпа ще й тому, що у ньому людина була однозначно представлена як соціальна істота.

Завдяки уявленням Песталоцці про справедливість та загальне благо мета освіти людини забезпечувала найвищу кантіанську моральність. Оскільки Песталоцці створював проект освіти і виховання людини у розвитку, який слідував ходу природи, П. Наторп зміг перетворити вчення Песталоцці про виховання на керовану принципами педагогіку.

П. Наторп розумів тріадне вчення Песталоцці про ступені розвитку як соціально-наукове обґрунтування, а саме як соціальну філософію, і також помітив його антропологічний характер, який був створений за моделлю християнської, а саме триєдиної, космології. Для П. Наторпа християнська космологія Песталоцці мала вирішальну перевагу, бо він міг з її допомогою обґрунтувати як релігію, так і стимул до моральності, спираючись на своє розуміння релігії, не пов'язаної з конфесіями, церквою і догматикою, яка б могла стати метою людської освіти. Завдяки цьому П. Наторп одержав можливість обґрунтувати свою соціальну педагогіку, в якій люди об'єднуються, хоча у моральному прагненні кожен сам по собі, і як діти Божі символізують ідею людяності. Так П. Наторп міг успішно й оптимістично творити педагогіку.

Підсумовуючи, слід сказати, що найбільшого значення у подоланні політичної, культурної, та соціальної криз П. Наторп надавав освіті. Ідеї Канта та Песталоцці мали вагомий вплив на формування соціальної теорії освіти і виховання П. Наторпа, оскільки допомогли йому закласти теоретичні основи всеохоплюючої народної освіти і надати їй можливості вирішувати ще невирішені соціально-педагогічні проблеми.

Література:

1. Henseler, Joachim. Natorps philosophischer Pestalozzi. Weinheim Munchen 1997, S. 129-142.
2. Natorp, Paul. Pestalozzis Ideen uber Arbeiterbildung und soziale Frage. In: Ders.: Gesammelte Abhandlungen zur Sozialpadagogik, Stuttgart 1907. S. 69-97.
3. Natorp, Paul. Pestalozzi und die Frauenbildung. Leipzig 1905.
4. Natorp, Paul. Sozialpadagogik. Theorie der Willensbildung auf der Grundlage der Gemeinschaft. 6. Aufl., Stuttgart. – 1925. – 874 S.
5. Natorp, Paul. Zum Gedachtnis Kants. In: Die Deutsche Schule, 1904. S. 65-85.
6. Oelkers, Jurgen. Die gro?e Aspiration. Darmstadt. 1989. 223 S.
7. Pippert, Richard. Idealistische Sozialkritik und „Deutscher Weltberuf“. Berlin. – 1969. 583 S.
8. Stein, Ludwig. Die Soziale Frage. Stuttgart. 1903. 234 S.
9. Tonnies, Ferdinand: Rezension von „Paul Natorp, Pestalozzis Ideen uber Arbeiterbildung und soziale Frage. Eine Rede, Heilbronn 1894“. In: Archiv fur Sozialwissenschaft und Sozialpolitik, 1894, S. 715-720.

УДК 378+371

О.В. Тімець

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ФАКТОРИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ: АКМЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті висвітлюються психолого-педагогічні фактори професійного розвитку вчителя географії в системі неперервної освіти: акмеологічний аспект.

Аннотация. В статье освещаются психолого-педагогические факторы профессионального развития учителя географии в системе непрерывного образования: акмеологический аспект.

Annotation. In the article pedagogical factors of professional development of teacher of geography are in system of continuous education: akmeologichniy aspect are lighted.

У сучасному суспільстві після довготривалого періоду недооцінювання ролі особистості визначається її статус не лише як особливої складової людської спільноти, але і як важливого фактору здійснення прогресивного розвитку держави у ХХІ сторіччі. Кожна особистість повинна проявляти себе як людина, що здатна чітко мислити і діяти, розвиваючись в умовах нестабільності, бути професіоналом своєї справи, знати об'єктивні закони розвитку природи і суспільства. Саме це сприяло виникненню потреби у вдосконаленні освіти і неперервному підвищенні кваліфікації у процесі навчання і самоосвіти дорослого населення, а також його донавчання та перенавчання в зв'язку з посиленням науково-технічного прогресу. Сучасний етап розвитку держави визначається потребою в професійно мобільних спеціалістах, що здатні удосконалювати свою діяльність для того, щоб успішно реалізувати себе в соціальних і економічних умовах, що постійно змінюються.

В рамках нашого дослідження постає питання про неперервність освіти вчителів географії і, зокрема, вивчення психолого-педагогічного аспекту процесу їх постійного професійного розвитку та психологічних основ навчання на етапі зрілості.